

Tehtäviä Tytöt kuuluvat kouluun, ei naimisiin – valokuvanäyttelyyn liittyen

1. Valokuvanäyttelyyn tutustuminen kysymyslomakkeen avulla

Opettajalle: Tulosta kaikille oma kysymyslomake (sivulla 2) ja jaa lomakkeet oppilaille. Ohjeista oppilaita vastaamaan kysymyksiin näyttelyn pyöriessä. Näytä virtuaalivalokuvanäyttely (n. 6 min) isolta näytöltä. Lopuksi käykää yhdessä läpi oikeat vastaukset.

Huom. Näyttelyn aihepiiri liittyy seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin. Käsittelethän teemaa sensitiivisesti oppilaiden taustat ja aiemman tietotason huomioiden.

Oikeat vastaukset: 1.b), 2.c), 3.b), 4.a), 5.c), 6.b), 7.c), 8.c), 9.b), 10.c), 11.a), 12. kaikki, 13.b)

2. Pohdintatehtävä lapsiavioliitoista pienryhmissä

Käy aluksi läpi lapsiavioliitto -käsitteen määrittely:

Lapsiavioliitto tarkoittaa liittoa, jossa vähintään toinen puoliso on alle 18-vuotias. Lapsiavioliitot koskettavat erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia tyttöjä, ja niillä on syvät ja kauaskantoiset seuraukset.

Jaa ryhmä kolmeen pienryhmään. Ohjeista ryhmiä keskustelemaan oman ryhmänsä aiheesta ja tekemään muistiinpanot, jossa on ainakin viisi asiaa. Lopuksi jokainen ryhmä esittelee tuotoksensa.

1. **Nykyhetki:** Millaisia ovat lapsiavioliittojen vaikutukset? Keihin lapsiavioliitot vaikuttavat eniten?
2. **Tulevaisuus:** Mitä ratkaisuja tilanteeseen on? Mitä voidaan tehdä, että lapsiavioliittoja olisi vähemmän? Ketkä voivat vaikuttaa asiaan?
3. **Menneisyys:** Juurisyyt ja ongelmat. Pohtikaa lapsiavioliittojen syitä. Miksi lapsiavioliittoja on?

Jos käytettävissä on enemmän aikaa, voit antaa ryhmille laajemman tehtävän, jossa keskustelun lisäksi tehdään isompi lopputuotos. Esimerkiksi kukin ryhmä laatii posterin, jossa käsitellään ryhmän omaa otsikkoa ja joka vastaa teemaan liittyviin kysymyksiin. Posterissa voi olla esimerkiksi ajatuskartta, jonka keskellä on ryhmän otsikko. Halutessasi voit myös antaa ryhmälle vapaat kädet tehdä luovemman tuotoksen, esimerkiksi kuvaa ja tekstiä yhdistelevän kollaasin.

3. Taustatietoa opettajalle

8 + 1 FAKTAA LAPSIHAVIOLIITOISTA

Lapsiavioliitto tarkoittaa liittoa, jossa vähintään toinen puoliso on alle 18-vuotias. Lapsiavioliitot koskettavat erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia tyttöjä, ja niillä on syvät ja kauaskantoiset seuraukset. Tiesitkö jo tämän lapsiavioliitoista?

1. LAPSIHAVIOLIITON SYYT OVAT EPÄTASA-ARVOSSA JA KÖYHYDESSÄ

Lapsiavioliiton juurisyyt ovat köyhyydessä ja sukupuolten epätasa-arvossa, kuten uskomuksissa, että tyttö on perheelleen taakka tai vähempiarvoinen kuin poika. Köyhissä ja epävakaisissa oloissa elävät vanhemmat naittavat usein alaikäisen tyttärensä siksi, että uskovat tämän olojen paranevan avioliitossa. Kyse on usein myös tyttöjen seksuaalisuuden kontrolloimisesta: tyttö halutaan varhain avioliiton ”suojaan”.

Lapsiavioliitto on usein myös pakkoavioliitto. Tavallisesti vanhemmat päättävät naimakaupasta alaikäisen tytön puolesta.

Lapsiavioliitto on vakava ihmisoikeusrikkomus, joka vaikuttaa lapsen koko elämään. Se vie useimmiten työltä oikeuden päättää omasta kehostaan ja elämästään – esimerkiksi siitä, kenen kanssa ja milloin hän haluaa mennä naimisiin.

2. JOKA VIIDES NUORI NAINEN ON JOUTUNUT LAPSIAVIOLIITTOON

Vuonna 2023 tehdyn tutkimuksen mukaan joka viides 20–24-vuotias nainen maailmassa (19 %) on joutunut lapsiavioliittoon.

Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa 31 % nuorista naisista on solminut lapsiavioliiton. Keski- ja Etelä-Aasiassa osuus on 25 % ja Latinalaisessa Amerikassa ja Karibialla 21 %.

Joka vuosi 12 miljoonaa tyttöä joutuu lapsiavioliittoon. Se tarkoittaa 23 uutta lapsimorsianta minuutissa.

Yleisin ikä lapsiavioliiton solmimiselle on 16 tai 17 vuotta. Alle 15-vuotiaiden avioliitot ovat harvinaisempia, mutta silti 4 % maailman nuorista naisista on joutunut naimisiin alle 15-vuotiaana.

Vaikka lapsiavioliitot vaikuttavat erityisesti alaikäisiin tyttöihin, ne koskettavat myös poikia. Yksi 30 nuoresta miehestä on joutunut naimisiin alaikäisenä.

3. LAPSIAVIOLIITTO ON USEIN EPÄVIRALLINEN

Yli puolet maailman maista sallii edelleen lapsiavioliitot lainsäädännössään. Lapsiavioliittoja solmitaan kuitenkin runsaasti myös niissä maissa, joissa lainsäädäntö kieltää alle 18-vuotiaiden naimisiinmenon. Pelkkä lainsäädäntö ei riitä: tarvitaan myös asennemuutosta ja lakien valvontaa.

Myös epäviralliset – esimerkiksi yhteisössä uskonnollisin tai perinteisin menoin vahvistetut – liitot määritellään lapsiavioliitoiksi.

Lapsiavioliittoja esiintyy ympäri maailmaa ja kaikissa uskonnoissa. Ilmiö on kuitenkin yleisin kehittyvissä maissa ja matalasti koulutetuissa yhteisöissä, joissa lapsiavioliittojen köyhyyteen liittyviä juurisyitä esiintyy eniten.

4. LAPSIAVIOLIITTO KATKAISEE KOULUTIEN JA SYVENTÄÄ KÖYHYTTÄ

Tytöt, jotka eivät käy koulua, ovat muita alttiimpia joutumaan lapsiavioliittoon. Toisaalta lapsiavioliitto johtaa usein siihen, että lapsimorsian putoaa pois koulusta esimerkiksi kodin velvollisuuksien tai raskauden takia.

Lapsiavioliittoon joutuneiden tyttöjen on vaikea opiskella ammattia, saada tuloja ja saavuttaa taloudellista itsenäisyyttä. Koulutuksen puute johtaa myös siihen, että lapsena naimisiin joutuneiden äitien on muita vaikeampi huolehtia lastensa hyvinvoinnista.

Lapsimorsianten lapsilla on keskimääräistä korkeampi kuolleisuus, heikompi ravitsemus ja matalampi koulutustaso.

5. LAPSIKÄSALTIUTOT JA TEINIRASKAUDET KULKEVAT KÄSI KÄDESSÄ

Suurin osa teiniraskauksista alkaa lapsikäsaltiutossa. Joissain maissa – esimerkiksi Mosambikissa, Ugandassa, Myanmarissa ja Laosissa – syy-seuraussuhde on usein käänteinen: suunnittelematon teiniraskaus johtaa lapsikäsaltiuton solmimiseen tytön tai perheen kunnian säilyttämiseksi. Joissain tapauksissa tyttö pakotetaan naimisiin raiskaajansa kanssa.

Naimisissa olevalla tytöllä on korkea riski tulla raskaaksi, kun hänen kehonsa ei vielä ole valmis raskauteen. Alueilla, joilla terveydenhuolto on heikkoa, tämä voi johtaa äidin tai lapsen kuolemaan. Kehittyvissä maissa raskauteen ja synnytykseen liittyvät komplikaatiot ovat 15–19-vuotiaiden yleisin kuolinsyy.

6. LAPSIKÄSALTIUTTO ALTISTAA SEKSITAUDEILLE JA VÄKIVALLALLE

Naimisissa olevat lapset ovat alttiita seksitaudeille, kuten hiville. Lapsimorsiamilla on harvoin riittävästi tietoa seksuaali- ja lisääntymisterveydestä, esimerkiksi tartuntataudeilta suojaumisesta.

Lapsikäsaltiuttoon joutuneilla tytöillä ja nuorilla naisilla kohonnut riski kokea lähisuhdeväkivaltaa aliutossaan. Mielenterveysongelmat ovat yleisiä lapsikäsaltiuttoon joutuneilla tytöillä ja nuorilla naisilla, mihin lähisuhdeväkivalta on keskeinen syy.

7. LAPSIKÄSALTIUTTOJEN OSUUS VÄHENEE – MUTTA MÄÄRÄ KASVAA

Lapsikäsaltiuttojen suhteellinen osuus on vähenemässä. Valtioiden, järjestöjen ja yhteisöjen ponnistukset ovat estäneet viimeisten 25 vuoden aikana arviolta 68 miljoonaa lapsikäsaltiuttoa.

Kehitys on kuitenkin epätasaista ja liian hidasta. Koska väestö kasvaa nopeasti alueilla, joilla lapsikäsaltiutot ovat yleisiä, lapsikäsaltiuttojen määrän arvioidaan jopa kasvavan vuoteen 2030 mennessä.

Lapsikäsaltiuttojen suhteellinen osuus on korkein Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa. Määrällisesti eniten lapsimorsiamia (45 % maailman lapsimorsiamista) asuu Etelä-Aasiassa.

8. KOULUTUS SUOJAA LAPSIKÄSALTIUTOLTA

Tyttöjen koulutus on tehokkain keino estää lapsikäsaltiuttoa. Unicef arvioi, että jos kaikki maailman tytöt saisivat toisen asteen koulutuksen, lapsikäsaltiuttojen määrä laskisi 66 %.

Koulutetut tytöt tuntevat oikeutensa ja osaavat puolustaa niitä. He saavat todennäköisemmin ammatin ja tuloja, jolloin perheet vaurastuvat ja lapsikäsaltiuttojen köyhyyteen liittyvät juurisyyt poistuvat. Koulutetut naiset kouluttavat todennäköisesti myös omat lapsensa ja suojelevat näiden lapsuutta.

Myös vanhempien, perinteisten johtajien, opettajien ja nuorten saama koulutus lapsiavioliittojen haitoista ja lainsäädännöstä auttaa ehkäisemään haitallista perinnettä.

+ 1. SINÄ VOIT VAIKUTTA

Jokainen voi olla mukana suojelemassa tyttöjä lapsiavioliitoilta. Osallistumalla Planin toimintaan ja kertomalla Planin työstä voit olla vaikuttamassa tasa-arvon epäkohtiin. Plan vaikuttaa myös lainsäätäjiin ja -valvojiin, jotta yhä useampi maa kieltäisi lapsiavioliitot lailla ja valvoisi lakien toteutumista. Esimerkiksi Sierra Leone ja Kolumbia kielsivät lapsiavioliitot vuonna 2024 ja Bolivia vuonna 2025. Plan vaikutti vahvasti molempiin lakipaketteihin yhdessä nuorten aktivistien kanssa. Jokainen voi olla mukana suojelemassa tyttöjä lapsiavioliitoilta.

Planin tekemässä kehitysyhteistyössä pystymme estämään lapsiavioliittoja niin yhteisöissä kuin kokonaisten yhteiskuntien tasolla. Lisäämme esimerkiksi tietoa lapsiavioliittojen seurauksista, tuemme tyttöjen koulutusta ja työllistymistä sekä vahvistamme nuorten seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluita teiniraskauksien estämiseksi. Tuemme lapsiavioliittoon joutuneita tyttöjä saamaan koulutusta ja toimeentuloa.

Aineiston tekijät: Emmi Uutela ja Minna Mannert, tietolähteet *UNFPA, Unicef, Plan International*

Julkaisuajankohta: lokakuu 2025